

КОДЕКС ЕТИКЕ СУДСКИХ ВЕШТАКА

УВОД

Кодекс етике судских вештака (у даљем тексту вештака) сачињен је на основу:

- процесних закона који уређују вештачење;
- упутства за проверавање система управљања квалитетом и (или) система управљања заштитом животне средине (стандард ЈУС ИСО 19011: 2003);
- искуства других професија (правника, психолога, инжењера, оцењивача система квалитета итд.);
- личног искуства.

Циљеви који се желе постићи Кодексом судских вештака (у даљем тексту Кодекс) јесу:

- виши квалитативни ниво вештачења;
- моралне вредности вештака;
- боља сарадња са судом и странкама;
- друштвени углед и разумевање улоге вештака;
- боља сарадња са другим вештацима;
- већи ред у поступку вештачења на суду;
- повећање ефикасности у раду;
- оснивање одбора за етичка питања струке и др.

Овај кодекс је првенствено намењен вештацима који вештаче у свим областима рада.

На скупштини Удружења усвојен је коначни текст Кодекса.

Чланови Удружења имају дужност да се придржавају Кодекса, тј. да поштују његове одредбе.

Кодекс обухвата:

- општа начела;
- однос вештака према наручиоцу вештачења;
- однос вештака према странкама у спору;
- однос вештака према предмету вештачења;
- посебне одредбе;
- завршне одредбе.

ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИЈЕ

Кодекс. Скуп прописа, правила.

Етика. Део филозофије који проучава и процењује моралне вредности (шта је добро или шта је рђаво, шта треба да буде или шта не треба да буде).

Вештачење. Доказно средство које суд изводи кад је, ради утврђивања или разјашњавања неке чињенице, потребно стручно знање којим суд не располаже. Овај доказ суд цени по свом уверењу, на основу савесне и брижљиве оцене свих доказа.

Вештак. Особа позвана да, користећи се сопственим стручним знањем, изнесе своја садашња запажања (налаз) и мишљење о чињеницама које би могле бити важне за утврђивање истинитости навода који су предмет доказивања.

Вештак у суду (судски вештак). Вештак који пружа суду своје стручно знање.

Вештачење. Акт којим вештак, кога је одредио суд или други ауторитет, према свом стручном умећу утврђује и цени чињенично стање. Он служи само као неопходна допуна судијском искуству у домену који судија не познаје.

Наручилац вештачења. Надлежни суд или страна у спору који захтевају достављање и (или) тумачење вештачења.

ПРЕАМБУЛА

Обављајући своје професионалне послове, вештак остаје унутар следећих граница:

- својих стечених квалификација, али настоји да се даље стручно усавршава и да стиче нове квалификације;
- материјалних услова друштва и средине у којој ради, али стално настоји да средина боље разуме потребе;
- законских одредаба важећих у Републици Србији, како општих, тако и посебних, које се односе на процес вештачења;

Закон предвиђа да суд одређује вештака првенствено из реда сталних судских вештака, али постоји могућност да за вештака буде одређено и дрго лице које није на постојећим листама сталних судских вештака. Вештачење може бити поверено и стручној установи.

Вештак мора добро познавати законске регулативе из ове области, поседовати висок ниво стручног знања стеченог едукацијом и искуством да би могао адекватно да процени ситуацију у свом домену компетенције и пружи комплетно независно мишљење. Осим тога, вештачење захтева поштовање високих принципа професионалне етике, људског достојанства, интегритета, слободе и права личности и чување тајне.

Вештак који обавља вештачење, даје стручна мишљења, издаје потврде или извештаје, мора бити свестан озбиљних кривичних, грађанских, управних и других правних последица које његово поступање може произвести. Кривична одговорност заклетог вештака због погрешног исказа долази у обзир када он то чини с предумишљајем или из грубе непажње, док вештак који није заклет одговара само кад је поступио с предумишљајем. Грађанска одговорност је могућа и због погрешног и због неблаговременог вештачења уколико је њиме нанета штета некој од страна у спору. Ако вештак кога је именовано суд намерно или из грубе непажње да погрешно мишљење, дужан је да учеснику у поступку надокнади штету насталу услед судске одлуке која се заснива на том мишљењу.

Налаз и мишљење вештака које је солидно и логично засновано на чињеницама не може се оборити исказом сведока, већ само исказима других вештака. Одређивање другог вештака не представља неки виши степен вештачења, већ само прибављање још једног стручног мишљења. Међутим, у случају да вештак не достави налаз и мишљење у адекватном року, суд одређује другог вештака и овакво понашање вештака се санкционише према законским прописима (новчана казна или нека друга мера) и спроводи према службеној дужности. Санкције вештаку се спроводе уколико он не испоштује обавезу да присуствује рочишту за које је добио позив уз решење којим се одређује вештачење.

Законски прописи из ове области регулишу:

- одредбе о доказивању;
- начин извештавања (писменост као приоритетно начело);
- поштовање процесне дисциплине и санкције за неиспуњавање одређених рокова;
- ослобађање експерта од вештачења на његов захтев (од стране суда);
- искључење или изузеће судског вештака у одређеним случајевима;
- дужност вештака у циљу избегавања произвољности у погледу давања налаза и мишљења и омогућавање ефикасности у раду;

- начин комуницирања суда са вештаком (одређивање вештака решењем и садржај решења);
- начин достављања писаног налаза и мишљења вештака суду пре расправе (најмање осам дана пре рочишта за главну расправу);
- могућност приговора странке вештаку;
- могућност да странка допуни односно исправи налаз вештака на захтев суда и одређивање рока за поновно достављање налаза.

Вештачење мора задовољити научне принципе и највише могуће важеће стандарде. Зато је експерт дужан да обнавља и проверава своја знања. Вештак који се прихвати улоге судског вештака мора да:

- поступа самостално, непристрасно и објективно;
- поседује стручне квалификације и искуства из области вештачења;
- поседује вештине из области вештачења (познавање терминологије, процеса вештачења, способност анализе добијених резултата прегледа, писање налаза и мишљења итд.);
- адекватно користи документацију;
- познаје прописе и законе из области вештачења;
- поседује личне особине које омогућавају да делује у складу с принципима вештачења (етичност, упорност, моћ запажања, прилагодљивост, самопоуздање, објективност, ауторитативност, систематичност, стрпљивост, одговорност, реалност, одмереност, мотивисаност);
- има осећај за тимски рад односно истинску сарадњу са другим вештацима;
- да се стриктно придржава Кодекса етике судских вештака.

ОДРЕДБЕ КОДЕКСА ЕТИКЕ СУДСКИХ ВЕШТАКА

Општа начела

Члан 1.

Вештак је лице које у одређеној области поседује натпросечно знање и искуство и које то нарочито познавање ствари ставља на располагање суду лично, независно, непристрасно и објективно.

Члан 2.

Задатак вештака је да, ради извођења доказа утврђивања или разјашњења неке чињенице, пружи своје стручно знање суду као наручиоцу вештачења, странкама у судском поступку, другим судским вештацима и друштвеној заједници.

Члан 3.

Вештак треба да наступа самостално и непристрасно, без обзира на интерес наручиоца односно странке која га предлаже. Вештак је дужан да поступи по налогу савесно и уредно поштујући начела вештачења.

Основна начела према којима се вештак руководи у свом раду садржана су у Закону о парничном поступку, Законику о кривичном поступку и прописима донетим на основу других законских аката.

Члан 4.

Вештак треба да зна меру и границе својих стручних способности у оквиру захтеваног посла. Уколико се јави сумња, дужан је да саопшти наручиоцу вештачења да његово стручно

знање и искуство нису довољни за оно што се од њега тражи и да предложи ангажовање другог вештака, комисије или установе, који ће га заменити или допунити.

Члан 5.

Вештак не треба да прихвати задатак вештачења уколико су у њега укључени његови сопствени интереси или интереси странке.

Члан 6.

Вештак може бити на свој захтев ослобођен дужности вештачења из истих разлога из којих сведок може ускратити сведочење или одговор на поједино питање, као и из других оправданих разлога. Ослобођење од дужности вештачења може тражити и овлашћено лице органа или организације у којој је вештак запослен.

Однос вештака према наручиоцу вештачења

Члан 7.

Вештак делује према указаном поверењу и правилима струке без предрасуда у односу на поручиоце вештачења.

Члан 8.

Вештак је дужан да се одазове позиву суда и да свој налаз и мишљење, које мора бити образложено, да у писаној форми.

Члан 9.

Вештак је дужан да обави вештачење у року који одреди суд, а уколико оцени да не може у одређеном року да обави вештачење, он мора о томе да обавести суд и обезбеди сагласност за нови рок у коме ће обавити вештачење.

Члан 10.

Вештак је у току вештачења дужан да се придржава задатка вештачења и да вештачењем пружи одговоре на сва питања која је поручилац вештачења поставио. Ако вештак уочи потребу за ширим проучавањем и анализом која објективно омогућује утврђивање нових релевантних чињеница, он ће предложити суду проширење задатака вештачења.

Члан 11.

Вештак треба да обавести наручиоца судског вештачења о свакој постојећој, бившој или намераваној вези са странком код које треба да вештачи пре него што преузме функцију судског вештака.

Члан 12.

Вештак може бити опозван или искључен из поступка уколико постоје разлози за његово изузеће.

Члан 13.

Налаз вештака мора садржати тачан и потпун приказ анализираних чињеница, примењених метода и свих резултата истраживања и треба да буде разумљив учесницима у поступку.

Члан 14.

Извештај који вештак доставља наручиоцу вештачења мора бити јасан, потпун и усаглашен са утврђеним околностима.

У случају да вештачење обавља тим вештака (више вештака), вештаци по усаглашавању подносе заједнички налаз и мишљење ако се слажу, а ако се не усагласе, сваки вештак посебно износи свој налаз и мишљење.

Члан 16.

У свом налазу и мишљењу вештак ће се уздржати од коришћења сложених или страних термина. Мишљење треба да буде јасно, целовито и потпуно, а одговор на питања постављена у захтеву за обављање вештачења прецизан и недвосмислен. Вештак је дужан да образложи и аргументује своје мишљење и увек наведе извор података који је користио.

Члан 17.

После израде извештаја, судски вештак га поштом, запечаћеног, испоставља поручиоцу судског вештачења односно депонује га у суду.

Члан 18.

Вештак је дужан да се одазове позиву за расправу ради усменог образложења налаза и мишљења, а када је у томе спречен, треба да благовремено обавести поручиоца вештачења.

Члан 19.

Уколико у извођењу доказа учествује један или више вештака а њихови налази и мишљења имају недостатке (нпр. подаци из налаза се битно разилазе, нејасни су, непотпуни или противречни, или стварају основану сумњу у правилност датог мишљења), суд ће наложити допунско вештачење са истим вештацима или организовати поновно вештачење с другим вештацима.

Члан 20.

Вештак са листе судских вештака информисе наручиоца вештачења о свакој персоналној промени података уписаних у документацији која се налази у досијеу судског вештака у суду.

Члан 21.

При формирању обрачуна за накнаду трошкова и одређивање награде за обављено вештачење, вештак је дужан да да спецификацију трошкова и награде.

Вештак може тражити од наручиоца вештачења уплату аванса трошкова за обављање вештачења.

Ако наручилац вештачења неуредно исплаћује трошкове вештачења, вештак може одбити преузимање новог вештачења док наручилац не измири своје обавезе по раније обављеним вештачењима.

Однос вештака према странкама у спору

Члан 22.

Вештак је обавезан да своје стручне, интелектуалне и физичке способности посвети извршавању задатака вештачења без обзира на расу, народност, политичка или верска уверења, друштвени или економски положај странака у предмету вештачења.

Члан 23.

У комуникацији са странком у спору вештак треба да буде отворен, срдачан, непристрасан, стрпљив, систематичан, објективан, одлучан, ауторитативан, аналитичан, одмерен, учтив, флексибилан и мотивисан.

Члан 24.

Вештак треба да избегава непотребне контакте са странкама, осим оних који се односе на наручено вештачење, и то ради прибављања података или праћења рада на вештачењу по налогу и уз знање наручиоца.

Члан 25.

Вештак не сме нарушавати приватност и сферу интима странке у спору.

Однос вештака према другим вештацима

Члан 26.

Међусобни односи вештака темеље се на искрености, поштовању и колегијалности. У раду је потребна максимална толерантност, разумевање и жеља да се оствари добра сарадња између вештака исте струке или вештака различитих струка ако се сарадња остварује на вештачењу истог предмета. Односи између вештака не смеју утицати на објективност и савесност у давању налаза и мишљења.

Члан 27.

Разлика у мишљењу између чланова тима вештака не сме никад изазвати некоректно понашање и кршење правила пристојног понашања. Треба размотрити сва евентуална различита мишљења између вештака у вези с налазима и/или закључцима вештачења и, ако је могуће, усагласити их.

Члан 28.

Вештаци се упућују на међусобно помагање у давању и размени стручних савета, посебно се препоручује да вештаци помажу млађим колегама саветима, упућивањем на стручну литературу и изворне податке потребне за обављање вештачења.

Члан 29.

У предметима где је већ обављено вештачење нови вештак треба упоредо са спровођењем сопственог истраживања да испита резултате рада претходног вештака, а затим, после критичке анализе, да формира свој налаз и мишљење.

Члан 30.

Омаловажавање рада колеге да би се величало сопствено знање и стручност грубо је кршење правила професионалне етике. Треба се уздржавати од било каквог коментара о раду колеге пред странкама у спору.

Однос вештака према предмету вештачења

Члан 31.

Вештаци, поред основног знања из области у којој вештаче (факултет, специјализација, супспецијализација), треба да поседују и специфична знања и вештине система управљања квалитетом судског вештачења (познавање терминологије из области судског вештачења, принципа, процедура и технике вештачења).

Члан 32.

Вештаци треба непрекидно да раде на свом стручном усавршавању из области за коју су се определили као вештаци.

Члан 34.

Вештаци у току вештачења користе проверене методе, инструменте, програме, опрезно и критички, без обзира на обим и врсту послова које обављају, уважавајући културне и друге особености странка с којима раде.

Члан 35.

Стручна мишљена, потврде и извештаји представљају исправе при чијем је издавању вештак дужан да поступа с највећом пажњом и да своје уверење искаже према најбољем знању.

Члан 36.

Вештак не сме издати исправу са неистинитим подацима.

Посебне одредбе

Члан 37.

Вештак при судском вештачењу треба да поступа самостално, непристрасно и објективно, не водећи рачуна о интересу странака у спору.

Члан 38.

Информације до којих судски вештак дође у току вештачења поверљиве су и могу бити изнесене само у извештају судског вештачења.

Дужност чувања тајне обавезује вештака да обавештења о ономе што је сазнао приликом вештачења из списка, на расправи или на други начин не даје никоме осим наручиоцу вештачења, изузев у случају када га суд или странка на коју се ти подаци односе ослободи чувања тајне, као и у околностима када то налажу интереси виши од интереса појединаца.

Члан 39.

Вештаку је забрањено свако непосредно или посредно рекламирање и публицитет у току вештачења.

Члан 40.

Вештак при вештачењу не сме користити називе и титуле који му нису уредно и законито додељени.

Члан 41.

Неприхватљиво је да вештак у договору са странама у спору подстиче на објављивање јавне захвалности и преувеличавање личног успеха. Истицање свог рада и своје личности није у складу с позивом вештака.

Члан 42.

Вештак се може позивати на статус вештака само у оквиру задатка који му је доделио наручилац вештачења. Позивање на статус вештака у комерцијалне сврхе забрањено је.

Члан 43.

Вештак не сме прихватити никакво плаћање, поклон, провизију, попуст нити какву другу корист од странке у спору или наручиоца вештачења, нити било ког лица заинтересованог за процес вештачења.

Члан 44.

Вештак је дужан да чува углед и достојанство вештачења и не сме ни под каквим притиском или претњом употребити своје знање супротно професионалним правилима и законима.

Завршне одредбе

Члан 45.

Вештаци су обавезни да поштују одредбе овог кодекса које ближе одређују: однос вештака према вештачењу, однос према суду односно кориснику или наручиоцу вештачења, према странкама у спору, другим вештацима, члановима удружења и друштвеној заједници уопште.

Члан 46.

Примена овог кодекса је обавезна за све вештаке чланове Удружења судских вештака. Евиденцију о члановима Удружења судских вештака води Удружење, а Регистар судских вештака води се у Републичком министарству правде.

Члан 47.

Чланови Удружења судских вештака могу бити позвани на дисциплинску одговорност ако се не придржавају одредаба овог кодекса.

Члан 48.

Вештак је обавезан да у потпуности сарађује са Одбором за етичка питања током спровођења званичног поступка о својој одговорности.

Члан 49.

Овај кодекс ступа на снагу дана 10.04.2000. године.

СКУПШТИНА УДРУЖЕЊА